

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Фесенко О.О., Лисюк В.М., Сахарова З.М.

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА
ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ В ГАЛУЗІ
(МОДУЛЬ 1 – ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ)

Навчальний посібник

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною Радою ОНАХТ

Протокол № 3 від 24.04.2017 р.

Одеса - 2017

Фесенко О.О., Лисюк В.М., Сахарова З.М. Охорона праці та цивільний захист в галузі (Модуль 1 – Охорона праці в галузі): Навчальний посібник. Одеська національна академія харчових технологій, 2017. –115 с.

Навчальний посібник «Охорона праці та цивільний захист в галузі (Модуль 1 – Охорона праці в галузі)» призначено для ознайомлення майбутніх спеціалістів з основними міжнародними і вітчизняними законодавчими та нормативно-правовими актами в галузі охорони праці, які є чинними на підприємствах, в установах та організаціях України на сьогоднішній день та допомогти сформувати уміння у вирішенні питань охорони праці на робочих місцях.

Навчальний посібник розроблено згідно з робочою навчальною програмою дисципліни «Охорона праці та цивільний захист в галузі» для студентів спеціальностей 131 «Прикладна механіка», 133 «Галузеве машинобудування» галузі знань 13 «Механічна інженерія»; 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» галузі знань 15 «Автоматизація та приладобудування» денної та заочної форм навчання.

Рецензенти:

Гладушняк О.К, д.т.н., професор кафедри процесів, обладнання та енергетичного менеджменту Одеської національної академії харчових технологій

Максимов М.В., д.т.н., професор, зав. кафедри автоматизації тепло-енергетичних процесів Одеського національного політехнічного університету

Філіпчук В.Л., д.т.н., професор, зав. кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності Національного університету водного господарства та природокористування НУВГП (м. Рівне)

Розглянуто та рекомендовано до видання на засіданні кафедри безпеки життєдіяльності.

Протокол № 6 від 23 березня 2017 р.

Розглянуто та рекомендовано до видання на засіданні Ради зі спеціальності 131 «Прикладна механіка» галузі знань 13 «Механічна інженерія».

Протокол № 5 від 29 березня 2017 р.

Розглянуто та рекомендовано до видання на засіданні Ради зі спеціальності 133 «Галузеве машинобудування» галузі знань 13 «Механічна інженерія».

Протокол № 5 від 23 березня 2017 р.

Розглянуто та рекомендовано до видання на засіданні Ради зі спеціальності 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» галузі знань 15 «Автоматизація та приладобудування».

Протокол № 4 від 26 березня 2017 р.

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ.....	5
Розділ 1. МІЖНАРОДНІ НОРМИ І ЗАКОНОДАВЧА БАЗА В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ.....	6
1.1. Соціальне партнерство (соціальний діалог) в охороні праці.....	6
1.2. Директиви ЄС і конвенції МОП з охорони праці.....	8
1.3. Міжнародний стандарт SA 8000: 2001 «Соціальна відповідаль- ність».....	11
1.4. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 «Посібник (настанова) із соціальної відповідальності».....	13
1.5. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці	15
Питання для самоперевірки	20
Розділ 2. ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД І ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА СТАНОМ ОХОРОНИ ПРАЦІ	21
2.1. Основні принципи і органи державного нагляду за охороною пра- ці.....	21
2.2. Положення про Державну службу України з питань праці. Її основні завдання, функції та права.....	22
2.3. Спеціально уповноважений державний орган з питань пожежної безпеки – Державна служба України з надзвичайних ситуа- цій.....	26
2.4. Громадський контроль за станом охорони праці. Діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці.....	29
2.5. Комісія з питань охорони праці підприємства.....	32
Питання для самоперевірки.....	33
Розділ 3. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ В ОРГАНІЗАЦІЇ.....	34
3.1. Положення про СУОП. Порядок розробки і впровадження СУОП.....	34
3.2. Структура та зміст розділів СУОП.....	35
3.3. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007.....	37
3.4. Планування заходів з охорони праці.....	41
3.5. Ефективність функціонування СУОП.....	42
3.6. Контроль стану охорони праці.....	44
3.7. Загальні вимоги стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці працівників (НПАОП 0.00-7.11-12).....	45
Питання для самоперевірки.....	48

Розділ 4. РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ОБЛІК НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ, ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ І АВАРІЙ НА ВИРОБНИЦТВІ.....	49
4.1. Розслідування нещасних випадків	49
4.2. Спеціальне розслідування нещасних випадків.....	52
4.3. Розслідування та облік аварій.....	56
4.4. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань.....	59
Питання для самоперевірки.....	60
Розділ 5. СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ НА ВИРОБНИЦТВІ.....	61
5.1. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві	61
5.2. Фонд соціального страхування від нещасних випадків	63
Питання для самоперевірки.....	68
Література.....	69
Додаток 1.	72
Лабораторна робота № 1. Інструкції з охорони праці для різних видів робіт та професій галузі	72
Додаток 2.	82
Лабораторна робота № 2. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві.....	82
Додаток 3	99
Лабораторна робота № 3. Розробка заходів і засобів вибухопожежної безпеки на підприємствах галузі	99

ВСТУП

За статистикою Міжнародної Організації Праці (МОП) у світі щорічно вмирає декілька мільйонів осіб від нещасних випадків і захворювань, що пов'язані з професійною діяльністю.

Законом України «Про охорону праці» (1992 р.) державна політика в галузі охорони праці визначається відповідно до Конституції України Верховною Радою України і спрямована на створення належних, безпечних і здорових умов праці, запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням.

Перший головний принцип, на якому базується державна політика в галузі охорони – це пріоритет життя і здоров'я працівників, повна відповідальності роботодавця за створення належних, безпечних і здорових умов праці.

В сучасних умовах виробничого середовища на будь-якому підприємстві, в організації чи установі, де технологічні та робочі процеси є складними і розгалуженими системами, які використовують різні види енергій, сучасне технологічне і транспортне обладнання, автоматичні прилади та комп'ютерну техніку, питання охорони праці є дуже важливими, оскільки до кожного працівника висувуються високі фізичні та психофізіологічні вимоги. Завжди існує ризик отримати травму або професійне захворювання при будь-якій діяльності. Тому кожний працівник повинний володіти не тільки професійними навиками та знанням правил безпеки на робочому місці, але й знати основні законодавчі та нормативні акти України та міжнародної спільноти. Це допоможе майбутнім спеціалістам, від яких залежить безпека виробництва та життя працівників, в своїй професійній діяльності зменшити виробничий ризик, створити безпечні та належні умови праці, знизити витрати на страхування, уникнути дорогих судових позовів, створити і підтримувати сприятливий здоровий клімат у колективі найманих працівників.

Мета вивчення дисципліни «Охорона праці в галузі» полягає у формуванні у майбутніх фахівців умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у конкретній галузі.

Завдання вивчення дисципліни «Охорона праці в галузі» передбачає забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретних галузей господарювання через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.